

УДК 78.071.2(477.54)(092):780.614.131]:78.03

DOI 10.34064/khnum2-2209

Трянов Максим Анатолійович

викладач кафедри народних інструментів

Харківської державної академії культури;

e-mail: trianovimprov@gmail.com

ORCID 0000-0002-7586-6963

ТВОРЧИЙ ПОРТРЕТ ВОЛОДИМИРА ДОЦЕНКА ЯК УВИРАЗНЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ УНІВЕРСАЛІЗМУ

Сучасне національне гітарне мистецтво знаходиться у стані активно-го розвитку. В останні десятиліття воно переживає справжній злет. Одна з актуальних задач сучасної музичної науки – всебічно дослідити феномен

українського гітарного мистецтва, зокрема у контексті регіоніки. Питання становлення регіональних гітарних шкіл та дослідження творчості їх видатних представників – актуальні наукові проблеми, що заслуговують на детальну розробку. В статті розглядається багатогранна творча постать Володимира Доценка – фундатора харківської професійної школи гри на класичній гітарі. Вперше його мистецький образ розглядається у світлі концепції універсалізму. Проаналізовано та виділено основні напрями творчих інтересів митця, такі як: гітарне виконавство, диригентське мистецтво, педагогічна практика, наукова та громадсько-просвітницька діяльність, які знаходяться у тісній взаємодії між собою та окреслюють універсалістичний образ сучасного музиканта. В. Доценко є яскравим представником української творчої еліти, самобутнім музикантом, педагогом, науковцем, громадським діячем. Універсалістичні риси, що притаманні мистецькому образу В. Доценка, проявляються у кожному окремому напрямку його творчості та являються головною якісною характеристикою його особистості.

■ **Ключові слова:** творчість Володимира Доценка, гітарне мистецтво, харківська гітарна школа, універсалізм творчої особистості, педагогічна діяльність, виконавство на класичній гітарі.

Вступ. Питання творчого універсалізму достатньо плідно розроблене у зарубіжному та вітчизняному музикознавстві. Багатогранність таланту найвидатніших музикантів є предметом інтересу науковців. За визначенням О. Коенди універсальна творча особистість – «це творча особистість, для якої характерне поєднання не менше трьох видів діяльності ... серед яких розрізняють провідні й допоміжні, і конфігурація яких на різних стадіях розвитку універсальної особистості та з врахуванням усього творчого шляху й визначає її загальний профіль або тип» (Коенда, 2020: 92–93). Починаючи від описаного в праці Є. Герцмана (1995) «Музика Давньої Греції та Риму» універсалізму античного співця Орфея і до XXI століття таланти непересічних особистостей не можуть бути зведені до одного роду творчих занять. В українському музикознавстві питаннями творчого універсалізму займалися О. Коенда (2020), О. Кригін (2015), В. Ткаченко (2015) та багато інших, але універсалізм музиканта-виконавця, на відміну від універсалізму композиторського, розглядався не часто. Не виглядає

у цьому контексті дивним і той факт, що різнонаправлена творчість провідного гітариста та педагога, фундатора харківської гітарної школи Володимира Доценка у світлі концепції універсалізму досі розглянута не була.

Актуальність теми визначається необхідністю всебічного аналізу творчого доробку одного з найяскравіших представників національного гітарного мистецтва В. Доценка.

Огляд літератури. Одним з найважливіших документів, що оцінює роль В. Доценка у становленні харківської гітарної школи є монографія Ю. Ніколаєвської (2017) «Харківська гітарна школа: таланти і час», видана з нагоди 100-річчя ХНУМ ім І. П. Котляревського. Важливими є статті Л. Шаповалової (2008) та В. Ткаченко (2015), що направлені на розкриття аспектів виконавського стилю В. Доценка. Творчий метод митця не раз був висвітлений у інтерв'ю та статтях періодичних видань. В контекст заявленої теми актуальним стало залучення матеріалів дисертації О. Коменди «Універсальна творча особистість в українській культурі», що була захищена в НМАУ ім. П. І. Чайковського у 2020 році.

Мета статті – визначити універсалістичні якості творчих інтенцій В. Доценка, зокрема дослідити витоки універсалізму на ранньому етапі формування особистості та скласти уявлення про цілісний образ митця через співставлення різних напрямів творчої діяльності, виявити ознаки універсалізму в кожному з цих напрямів.

Методи дослідження. У дослідженні застосовано такі методи:

- 1) біографістики – у зв'язку з оглядом творчого шляху В. Доценка;
- 2) стильовий – при формулюванні настанов його творчості;
- 3) діяльнісно-структурний, що є основним при дослідженні універсальної творчої особистості.

Виклад основного матеріалу. Творча діяльність гітариста, професора, заслуженого артиста України Володимира Доценка вже більше тридцяти років є вектороспрямовуючою та модулюючою силою у розвитку музичної культури України та вітчизняного гітарного мистецтва. Його виконавський стиль – предмет інтересу як практиків, так і науковців, а концертні виконання світових шедеврів гітарного репертуару стали зразками інтерпретації та набули еталонної якості. Кожен

новий твір у репертуарі В. Доценка задає тренд в українських гітарних колах, формує смаки та естетичні вподобання різних генерацій гітаристів. Дослідженням феномену творчості Володимира Доценка займалися такі знані науковці як Л. Шаповалова, Ю. Ніколаєвська, а також В. Ткаченко, О. Кригін та ін. Ці праці, блискуче висвітлюючи зокрема виконавську діяльність митця, формують якісне підґрунтя для необхідних подальших системних досліджень. Так Л. Шаповалова (2008) у статті «Володимир Доценка – Homo Musicus. Інтерпретологічний коментар», пропонуючи наукове обґрунтування авторського виконавського стилю, визначає новий тип інтерпретатора – **універсальний**, в якому природньо поєднуються різноманітні, навіть часом на перший погляд діаметрально протилежні естетики. Але ж надважливим буде зазначити, що універсалізм є притаманним проявом цільної особистості В. Доценка, більше того, оперуючи поняттями універсалізму як естетико-філософської категорії, можна ефективно дослідити підходи до творчості (яка завжди більше, ніж просто вид діяльності, та охоплює всі прояви життя), наблизившись до розуміння природи феномену фундатора харківської гітарної школи.

Цілісність *Я-образу* Володимира Доценка сформована нерозривно поєднаними професійними іпостасями: **інструменталіст, диригент, педагог, науковець, громадський діяч**. Перші два типи можна умовно поєднати словом «**артист**», що безумовно є провідною та найбільш яскравою стороною творчості. Але тільки приділяючи увагу вагомому науковому доробку, яскравим організаторським проектам та унікальним педагогічним методикам, що нерозривно пов'язані зі сценічними виступами, можемо дослідити та виявити загальні риси універсалізму, характерні для справжнього художника Нового Часу.

Для розуміння витоків універсалізму В. Доценка вкрай важливо звернутись до соціокультурного контексту, відстежити визначальні події та обставини дитинства, провести первинний онтологічний аналіз стану, в якому формувалась особистість майбутнього майстра.

Перше – це місце і обставини. В. Доценка народився у Харкові в 1962 році. Взагалі, на той час репутація міста як своєрідної наукової та творчої «Мекки» була беззаперечною – кожен сьомий вчений України працював у Харкові, а кількість театрів, музеїв та інших культурних

установ була вражаючою. Батьки Володимира Ігоровича – поважні педагоги. Мати – доцентка ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, відома в місті своїми лекціями про виховання, – володіла грою на фортепіано. Батько – професор того ж навчального закладу, галузь його наукових інтересів – класична російська література, історія. Беззаперечно, В. Доценко розвивався в атмосфері високих моральних засад, інтелектуальності, творчості. Любов до класичної музики, що була притаманна батькам, передалась й сину. Спочатку були заняття на скрипці, освоєння фортепіано, пізніше – гітарні класи під орудою Б. Шопена. Почутий у підлітковому віці концерт для скрипки з оркестром П. Чайковського справив на юного Володимира таке сильне враження, що сумнівів не залишалося – він буде музикантом! Первинне всебічне музичне виховання відіграло важливу роль у формуванні рис універсалізму молодого музиканта, які знайшли своє втілення у подальшій професійній діяльності. Наприклад, чистота та висока якість інтонування на фортепіано, яку педагог демонструє на заняттях зі студентами, часто допомагає сприйняти фактуру гітарного твору, не відволікаючись на суто гітарні технологічні труднощі. А знання тонкощів гри на струнно-смічкових інструментах, зокрема аспектів, що стосуються лівої руки та аплікатури загалом, дозволило успішно інтегрувати ці технічні особливості у гітарне виконавство (наприклад, принципи позиційного переходу, вібрато і т. ін.). Енциклопедична ерудованість, відмінне знання історії, літератури, зокрема поезії, живопису, театру, архітектури – це все прояви універсального типу художника, що формувались з самого дитинства. Гуманізм та демократичність, яскравий інтелект та акторська харизма – Богом дане зерно, що міцно зросло на плідному ґрунті творчого виховання та правильного оточення.

Бути першим – риса притаманна видатним митцям. Саме з В. Доценка, як першого студента, почалась історія класу гітари у Харківському музичному училищі ім. Б. М. Лятошинського. Педагогом по класу гітари тоді став талановитий музикант Віталій Костянтинович Петров – самовідданий популяризатор гітарного мистецтва Харківщини. У класі В. Петрова приділялась велика увага як технічним аспектам виконавства, так і інтерпретаційним особливостям, формувалась концертний репертуар, що було надзвичайно

важливим для майбутнього виконавця. «Людина, нескінченно закохана у свою справу і своїх учнів, він створив ту атмосферу, готував те підґрунтя, на якому й зростали таланти» (Островська, 2008: 30), – тепло згадує Володимир Доценко свого вчителя. Вже в той час проявляються універсалістичні якості Доценка-інтерпретатора. Перш за все це освоєння великого обсягу різноманітного гітарного репертуару, який у майбутньому став базисом для більше ніж на 10-ти концертних програм, що охоплюють чи не всю історію музики: від ренесансу та бароко до сучасного авангарду. Цікаво, що таке паритетне відношення до репертуару, на думку гітариста-науковця О. Кригіна (2015) є результатом еволюційної спадкоємності методики Андреса Сеговії, універсалізм творчості якого став науковим предметом для дисертації, що була захищена автором в Харкові та поклала початок науковому дослідженню універсалізму гітаристів-інтерпретаторів.

Подальше творче зростання Володимира Доценка проходило в Російській академії музики ім. Гнесіних (м. Москва, 1981–1986 рр., та 1990–1992 очна асистентура-стажування) під керівництвом одного з найкращих гітаристів свого часу – професора Олександра Камілловича Фраучі. В його класі, знаходячись поряд з такими видатними у майбутньому гітаристами, як В. Хлоповський, М. Кошкін, А. Бардіна, В. Кузнецов та ін., В. Доценко перебуває в стані активного творчого пошуку та постійного самовдосконалення. Така робота принесла свої плоди у вигляді перемоги на II Всеросійському конкурсі (м. Тула, 1986 рік). І знову ж сама атмосфера столичного міста, відвідані концерти найвидатніших майстрів академічної музики, багатогодинні заняття з натхненними викладачами на гітарі та фортепіано, пристрасне захоплення диригуванням – все це продовжує формувати той універсалістичний підхід до улюбленої справи, який згодом перетворить В. Доценка на одну з ключових фігур українського гітарного музичного мистецтва.

Універсалістичні якості інструменталізму В. Доценка проявляються не тільки в широкій репертуарній палітрі, а й у самому способі інтерпретації, який завжди відрізнявся бездоганністю стилю та технологічним перфекціонізмом. Немов у дзеркалі, у кожному виконаному творі відбивається величність інтелектуального та чуттєво-емоційно-

го бекграундів, що вінчає між собою зразковий баланс між суворою академічністю та розкутою, майже естрадною манерою виконання. І завжди стиль виконання вражає точністю потрапляння як у сам образ, так і у контекст, що немов ледь видимий німб формується над твором у процесі інтерпретації. Іспанія та її культура звучать крізь інтерпретацію «Астурії» І. Альбеніса, невимушеність та інтонаційна свобода зачаровують в джазових мініатюрах О. Віницького, а абстрактні, часом макабричні образи творів М. Кошкіна викликають майже синестетичні відчуття у слухача. Колористичне тембральне розмаїття – важлива ознака виконавської універсалістичності Доценка-інтерпретатора. Абсолютна відповідність типу туше, характеру звуковидобування до композиторського задуму та стилю твору в цілому, не залишає байдужим ані професіонала, ані пересічного поціновувача. Виконання творів Лео Брауера та Ейтора Вілла Лобоса – візитна картка маестро. Більшість виконань – справжні еталони інтерпретації, які не раз беруться як зразки для наслідування учнями, в чому можна переконалися, зокрема, на конкурсах та фестивалях гітарного мистецтва. Аналізуючи взаємодію інтерпретатора з композиторським текстом («механізми психічного спілкування з автором», за висловом Л. Шаповалової (2008)) відмічаємо цікавий факт: там, де інші відомі виконавці допускають свободу у трактовці, В. Доценка виконує вказівки автора з прискіпливою точністю. І разом з тим, можливо парадоксально, індивідуалізм проступає більш рельєфно, а творчий задум немов виходить з розфокуса і проявляється у всій своїй глибині.

Неможливо не відмітити наскільки важливим для гітариста-виконавця є інструмент. Історично гітара – чи не єдиний академічний інструмент, органологічний образ якого знаходиться у процесі постійного удосконалення і в наш час. Тож варто зазначити, що своєрідним новітнім етапом у виконавській творчості Володимира Доценка може бути знайомство з майстром Ігорем Буданцевим, на інноваційних гітарах якого маестро почав грати з 2010 року. Інструменти І. Буданцева завдяки своїм унікальним тембрально-динамічним можливостям вдало підкреслили сильні сторони виконавця.

Та не тільки гітарне виконавство знаходиться у полі інтересів Володимира Доценка. Його диригентський шлях є унікальним.

Ще за часів навчання у РАМ ім. Гнесіних він опановував диригентську техніку в класі Павла Борисовича Ландо, учня легендарного Іллі Олександровича Мусіна. На уроках диригування молоді студенти академії мали змогу практикувати з оркестром оперної студії, де диригували уривками з опер. Такий досвід був безцінним та дозволив сформувати диригентське мислення. Пізніше, у 2003 р., філармонічний оркестр м. Чернівці під керівництвом В. Доценка виконав П'яту симфонію Д. Шостаковича. Наступним надважливим диригентським та організаційним здобутком є створення у 2016 році на базі Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського студентського гітарного оркестру, де Володимир Доценка зайняв посаду головного диригента та художнього керівника. За словами музиканта, ідея створення такого колективу у Харкові виникла досить давно, тим паче що сьогодні це загальносвітова практика. Так гітарний оркестр існує в академії Ф. Ліста в Будапешті, в Мінській академії музики, в академії музики імені Гнесіних. Однак у вітчизняній практиці це один з перших випадків творчої діяльності подібного колективу. Потрібно зауважити, що монотембральний оркестр – явище дуже екзотичне та примхливе. На подолання деяких труднощів та вирішення проблем акустичного, динамічного, тембрального характеру була направлена вся потужність інтелекту В. Доценка. Варіанти розсадки на сцені, взаємодія зі звукорежисерами та ампліфікаційною апаратурою, особлива робота над штрихами та аплікатурою, використання специфічних колористичних можливостей гітари – ось далеко не повний список «ноу хау», які задіяв диригент та художній керівник у процесі становлення нового колективу. За п'ять років існування оркестру сформував унікальний репертуар, що регулярно оновлюється новими творами, частина з яких написана спеціально для харківського гітарного оркестру та присвячена В. Доценку особисто (наприклад: Токата «Доторкнутись до натхнення» Д. Павловича, «Танок нічних хвиль» О. Кулика).

Педагогічний доробок В. Доценка ще має бути ретельно осмислений у майбутньому. У рамках даної статті можна лише дотично проаналізувати певні особливості педагогіки, що проявляються в межах універсалістичності творчої діяльності. Все почалося у 1989 році, коли

саме В. Доценко став першим педагогом класу гітари у Харківському державному інституті мистецтв (зараз Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського). З тих пір слава про Доценка-педагога лунає далеко за межами України та колишнього СРСР. Факти говорять самі за себе – «його учні більше семидесяти разів ставали лауреатами престижних національних та міжнародних конкурсів, а випускник університету – уже доволі відомий гітарист Марк Топчій – грав сольний концерт у всесвітньо відомому концертному залі Карнегі-Хол» (Ткаченко, 2015: 119). У 1995 році В. Доценко отримав звання доцента, а у 2008 – професора (ВАК).

З усіх регіонів України молоді виконавці плинуть до Харкова вчитись гітарному мистецтву у знаного майстра своєї справи, людини яка вміє, та знає як навчити. Показово є, наприклад, географія походження учасників діючого складу Харківського гітарного квартету, що був створений студентами класу Доценка за його особистим сприянням у 2008 році. Це вихідці з різних областей України: Сергій Горкуша (Вінницька обл.), Максим Трянов (Миколаївська обл.), Ірина Половинка (Закарпатська обл.) та Андрій Брагін (Донецька обл.). Тобто, можна сміливо стверджувати, що молоді музиканти з максимально віддалених регіонів України стікаються до Харкова з конкретною метою – бути частиною харківської гітарної школи, *школи Володимира Доценка*. Які ж характерні риси притаманні цій школі, та педагогічним установам самого Володимира Ігоровича? По-перше, це творча ситуація, атмосфера мистецької лабораторії, коли бажання творити ніби тонким ароматом плине у повітрі. По-друге – унікальна методика викладання, що включає гітару в світовий культурний контекст, повертає інструмент, що часто асоціюється з низькими жанрами, у лоно високодуховного, гуманістичного мистецтва. Це зближення музичного виконавства з іншими художніми практиками. Ну спитайте бодай у когось зі студентів: «До якого твору у Володимира Ігоровича немає слушно згаданої поезії, чи точно підібраного за настроєм та стилем шедевра світового живопису»? Не пригадають жодного! В авторській педагогічній системі, загальні положення якої викладені у хрестоматійній праці «Методика підготовки гітариста-виконавця» (2005), концепції універсаліз-

му творчої особистості відіграють дуже важливу роль. С. Ріхтер та Е. Гілельс, Є. Мравінський та Т. Докшицер – титани академічного виконавського мистецтва, до творчості яких у Москві був дотичним сам Володимир Доценко, стають темами для обговорення, предметами творчих полемік, а найкращі їхні записи пропонуються студентам для прослуховування та інтерпретаційного аналізу. Письмові твори Н. Арнонкура, В. Ландовської, Г. Гульда пропонуються студентам як блискучий взірць інтерпретаторського мислення. Кожне заняття стає визначальним та надважливим – ось що значить вчитись у класі В. Доценка. Універсалізм педагогічного мислення жодною мірою не призводить до стандартизації підходу до кожного окремого студента. Навпаки, педагог проявляє свій психологічний хист, виявляє шлях розвитку студента, підказує та направляє, але чи не найголовніше – дає привід замислитись над тим хто ти дійсно є і ким ти можеш бути, як суто в гітарному мистецтві так і в соціумі загалом. Один з головних принципів виховання молодого покоління гітаристів – навчатись на кращих зразках світової культури, безумовно, стимулює до праці над собою, не замикає на суто гітарних, технологічних проблемах, а спонукає до напрацювання гарного смаку та грамотного естетико-виконавського підходу. У той же час проблеми гітарної технології – предмет живого інтересу педагога. Левову частку занять відводиться на корегування постановки, знаходження індивідуально правильного способу інтонування, роботу з дидактичним матеріалом. Відчуваючи прогалину у технічному розвитку гітарних шкіл радянського періоду, В. Доценко знаходиться у постійному інформаційному пошуку, стежачи за усіма європейськими здобутками на ниві гітарного технологізму. Неперевершений музичний слух та відчуття інтонації дозволяють педагогові знаходити єдино правильні рішення у складних інтерпретаційних ситуаціях, а досконале володіння інформацією про роботу виконавського апарату – корегувати аспекти звуковидобування студентів на рівні фізіологічному та анатомічному. Кожен майстер-клас В. Доценка – це своєрідний перфоманс та феєрверк педагогічних можливостей. Публічний захват від подібних форм занять, які часто трапляються у рамках фестивального формату, є не менш сильним, ніж від концертних виступів маестро. Фактологічним дока-

зом є низка відео у мережі інтернет з різноманітними майстер-класами музиканта.

Природньо, що такий багатий досвід на виконавських та педагогічних теренах вилився у низку культових для вітчизняної гітарної спільноти наукових робіт – посібників, наукових та популярних статей, інтерв'ю та доповідей. Серед них: навчальні посібники «Подолання технічних труднощів у виконавській практиці гітариста (на прикладі Концерту для гітари з оркестром № 3 “Елегійний” Лео Брауера)», «Школа техніки гітариста /50 етюдів на різні види техніки», «Дидактичні основи музичного розвитку студентів класу гітари у мистецьких вищих навчальних закладах», статті «Деякі особливості постановки виконавського апарату та звуковидобування гітариста на сучасному етапі розвитку гітарного мистецтва», «Роль музичної класики у становленні духовності молоді», «Класична гітара у Харкові», «Андрес Сеговія та композитори ХХ сторіччя» та багато іншого.

Письмові роботи В. Доценка вирізняє чітка і водночас літературно багата мова, стиль викладення – зрозумілий та елегантний. Наявність відсилок на суміжні види мистецтва (наприклад стаття «Біблія в творчому світі І. С. Тургенєва»), досконале знання класичного корпусу художньої літератури та вправне володіння словом дозволяють донести суть своїх концепцій як до наукової спільноти, так і до широкого загалу. Все, про що пише В. Доценко, перевірено власною практикою та підтверджено фактами. Про це свідчать його виконавські та педагогічні здобутки.

Якщо намагатись виділити магістральну лінію наукового інтересу Володимира Ігоровича, то з одного боку вона буде слідувати за актуальною для нього інтерпретаторською проблематикою, а з іншого – домінувати тема укріплення гітари в академічному музичному пантеоні. Перелічені вище особливості можуть свідчити про риси універсальності і в науковій діяльності.

Громадська робота музиканта універсального типу обдарованості зазвичай має знаходитися у субординаційному типі взаємодії з іншими, провідними видами творчої діяльності. Це логічно, адже завдання митця, його Божественне покликання, як правило, має бути певною мірою дистанційоване від соціально-громадських обов'язків.

Але, у зв'язку зі складними обставинами розвитку вітчизняних мистецьких інституцій, так історично склалося, що саме творці, наділені талантом універсальної якості беруть на себе не завжди легку відповідальність організатора. Тож не викликає подиву чималий об'єм такого типу роботи, яку виконав В. Доценко. Серед найяскравіших проєктів виділяються: проведення у 2008 році спільно з кафедрою інтерпретології та аналізу музики ХНУМ імені І. П. Котляревського першої в Україні міжнародної науково-творчої конференції «Гітара як музичний образ світу: виконавське мистецтво і наука». Також у 2008 році було надруковано перший тираж журналу «Гітара.ua», співзасновником якого був В. Доценко. У 2010 році було організовано та проведено на базі ХНУМ ім. І. П. Котляревського перший в Україні міжнародний семінар гітарних майстрів. Понад 30 інструментів з різних куточків світу було представлено на семінарі. В. Доценко є одним з організаторів Міжнародного конкурсу та фестивалю гітарного виконавства «Дніпровські Сузір'я» (Київ – Українка, 2004–2008). У 2019 році у рамках IV міжнародного конкурсу музичного мистецтва «Харківські асамблеї» на базі ХНУМ ім. І. П. Котляревського було проведено I-й міжнародний конкурс виконавців на класичній гітарі. Знаходячись у постійній взаємодії з міжнародною та національною гітарною спільнотою, В. Доценко бере участь у найпрестижніших конкурсах України та зарубіжжя в якості члена журі. Акумулюючи цей досвід, В. Доценко стає ідейним натхненником проведення низки конкурсів виконавців на класичній гітарі, що у свою чергу сприяє стабільному зростанню рівня розвитку українського гітарного мистецтва. В. Доценко – невтомний популяризатор гітари в Україні.

Висновки. Підсумовуючи усе викладене вище слід зауважити, що це усього лише спроба вихопити зображення об'єкта в його динамічному стані неспокою. Немов загадкова силуета, що знаходиться у постійному русі – творча натура митця завжди здатна видозмінювати простір навколо себе, оновлювати смисли, дивувати. Рельєфні риси універсалізму, що являються глибинною суттю творчості В. Доценка проступають у всьому, за що береться майстер, і усюди ці риси проявляються через почуття любові. Любові до справи життя, до людей, що оточують, до інструмента, якому присвятив життя.

Перспективи подальших досліджень теми пов'язані з подальшим вивченням творчості В. Доценка та науково-систематизованим аналізом кожного напрямку діяльності (інструментального, диригентського, педагогічного, наукового, організаційного) окремо, зокрема у світлі універсалістичної концепції. Дана стаття є лише узагальнюючою та окреслює подальше коло досліджень, актуальних для національного та світового гітарного мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

- Буланов, В. (2005). *Гітарист Володимир Доценко. М. Давидов (Ред.). Історія виконавства на народних інструментах (Українська академічна школа)*. (Підручник для середніх та вищих навчальних закладів). Київ: НМАУ ім. П. І. Чайковського, 291–292.
- Герцман, Е. В. (1995). *Музыка Древней Греции и Рима*. Санкт-Петербург: Алетейя, 336.
- Доценко, В. І. (2020). Гітарний оркестр ХНУМ імені І. П. Котляревського: методологічний та виконавський аспекти (фрагмент). *Гітара в Україні*, 13. 11–12.
- Доценко, В. І. (2005). *Методика підготовки гітариста-виконавця*. Харків: СПДФО Мосякін В. М., 164.
- Коменда, О. І. (2020). *Універсальна творча особистість в українській музичній культурі*. (Дис. ... доктора мистецтвознавства). Київ: Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, 519.
- Кригін, О. І. (2015). *Універсалізм творчості Андреса Сеговії та його вплив на становлення вітчизняної гітарної школи*. (Автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства). Харків: Харківський національний університет мистецтв ім. І. П. Котляревського, 18.
- Мачнева, У. Владимир Игоревич Доценко. Retrieved from <http://www.abc-guitar.narod.ru/pages/dozenco.htm>
- Ніколаєвська, Ю. В. (2017). *Харківська гітарна школа: таланти і час*. (Монографічний нарис). Харків: Факт, 101.
- Островская, С. (2008). Виталий Петров. К 70-летию со дня рождения. *Гітара.ua*, 1, 29–32.
- Ткаченко, В. М. (2015). Володимир Доценко і його гітарна школа (до 25-ти річ-

ця класу гітари Харківського національного університету мистецтв ім. І. П. Котляревського). *Культура України*, 51, 118–127.

Шаповалова, Л. В. (2008). Володимир Доценко – НОМО MUSICUS. Інтерпретологічний коментар. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії практики освіти*, 23, 157–164.

Maksym Trianov

Lecturer at the Department of Folk Instruments,

Kharkiv State Academy of Culture;

e-mail: trianovimprov@gmail.com

ORCID 0000-0002-7586-6963

CREATIVE PORTRAIT OF VOLODYMYR DOTSENKO AS EXPRESSION OF THE CONCEPT OF UNIVERSALISM

The contemporary national Ukrainian art of guitar performance is actively growing. In the latest decades it is experiencing a veritable takeoff. One of the primary objectives of modern musicology is to extensively study the phenomenon of Ukrainian guitar art, specifically its regional variations. The establishment of regional schools of guitar and study of prominent artists deserve detailed research. The article examines the multifaceted creative individuality of Volodymyr Dotsenko, the founder of professional school of classical guitar in Kharkiv. His artistic image is firstly pondered in the light of universalism. Such major areas of the artist's interest are explored as conducting, teaching practice, research and socio-educational activity, which all lie in close conjunction with each other and contribute to the universalistic image of a modern musician. A specific focus is made on the early development of artistic universalism in Dotsenko, which begins in the early days of his professional activity. The article shows how the quality of education and upbringing contributes to shaping a multifaceted creative individuality. The analysis of Dotsenko's performance style displays such universalistic features as a deep understanding of the interpretative idea core, stylistic and technical immaculacy in performance of guitar pieces from diverse styles, exquisite taste in selection of conceptual concert programs. A fresh approach to the teaching of guitar performance and years of experience in training first-class performer laid groundwork to a corpus of academic methodical literature,

which fully conveys the principles of comprehensive universalist development of a musician. Dotsenko's teaching and scholarly activities are characterized by deep understanding of the technical aspects of classical guitar performance, a highly academic approach, extensive knowledge, precise turn of phrase, and colorful imagery. Meanwhile, Dotsenko's organization skills brought about the creation of a unique ensemble: the Kharkiv guitar orchestra, as well as a number of academic and practical conferences and classical guitar contests. All of these events heavily contributed to further development of Ukrainian guitar art. Dotsenko is an example of Ukrainian creative elite, a unique musician, professor, academic, and social activist. The universalist traits characteristic of his artistic individuality, can be observed in every field of his creative output and are the main qualitative feature of his personality. ■ **Key words:** Creativity of Volodymyr Dotsenko, guitar art, Kharkiv school of guitar, creative personality universalism, teaching practice, classical guitar performance.

REFERENCES

- Bylanov, V. (2005). *Hitaryst Volodymyr Dotsenko [Guitarist Volodymyr Dotsenko] Davydov M. (Ed.), History of performance on folk instruments (Ukrainian academic school)*. Kyiv: P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, 291–292 [in Ukrainian].
- Gertsman, Ye. V. (1995). *Muzyka Drevney Gretsii i Rima [Music of Ancient Greece and Rome]*. Sankt-Peterburg: Aletyya, 336 [in Russian].
- Dotsenko, V. I. (2020). Hitarnyi orkestr KhNUM imeni I. P. Kotliarevskoho: metodolohichniy ta vykonavskiy aspekty (frahment). [Guitar orchestra of Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Art: methodological and performance aspects]. *Guitar in Ukraine*. 13, 11–12 [in Ukrainian].
- Dotsenko, V. I. (2005). *Metodyka pidhotovky hitarysta-vykonavtsia [Method of training a guitarist-performer]*. Kharkiv: SPDFO Mosiakina V. M., 164 [in Ukrainian].
- Komenda, O. I. (2020). *Universalna tvorcha osobystist v ukrainskii muzychnii kulturi [Universal Creative Personality in Ukrainian Musical Culture]*. (Doctor's thesis). Kyiv: P. I. Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, 519 [in Ukrainian].
- Kryhin, O. I. (2015). *Universalizm tvorchosti Andresa Sehovii ta yoho vplyv na stanovlennia vitchyznianoї hitarnoi shkoly [Universalism of Andres Segovia's*

- work and its influence on the formation of the national guitar school]* (Extended abstracts of candidate's thesis). Kharkiv: Kharkiv I. P. Kotlyarevsky National University of Art, 18 [in Ukrainian].
- Machneva, U. Vladymyr Yhorevych Dotsenko. Retrieved from <http://www.abc-guitar.narod.ru/pages/dozenko.htm> [in Russian].
- Nikolaievskaya, Yu. V. (2017). Kharkivska hitarna shkola: talanty i chas [*Kharkiv Guitar School: Talents and Time*]. (Monohrafichnyi narys). Kharkiv: Fakt, 101 [in Ukrainian].
- Ostrovskaya, S. (2008). Vitaliy Petrov. K 70-letiyu so dnya rozhdeniya [Vitaly Petrov. On the occasion of the 70th birthday]. *Gitar. ua*, 1. 29–32 [in Russian].
- Tkachenko, V. M. (2015). Volodymyr Dotsenko i yoho hitarna shkola (do 25-tyrichchia klasu hitary Kharkivskoho natsionalnoho universytetu mystetstv im. I. P. Kotliarevskoho) [Volodymyr Dotsenko and his guitar school (to the 25th anniversary of the guitar class of the Kotlyarevsky Kharkiv National University of Arts)]. *The Culture of Ukraine*, 51, 118–127 [in Ukrainian].
- Shapovalova, L. V. (2008). Volodymyr Dotsenko – HOMO MUSICUS. Interpretolohichni komentar [Vladimir Dotsenko – HOMO MUSICUS. Interpretological commentary]. *The problems of interaction of art, pedagogic science, theory and practice of education*, 23, 157–164. [in Russian].

Стаття надійшла в редакцію 10 листопада 2020 року.